

Katedrála Nanebovzatia Panny Márie v Tolede (Privada Santa María de Toledo)

Branislav Krasnovský

22. júla 2021 ✝ Cirkev

Dnes by som rád predstavil ďalší katolícky chrám, ktorý patrí k mojim najobľúbenejším katolíckym chrámom v Európe. Toledskú katedrálu som navštívil niekoľko dní pred Adventom 2014, keď som odcestoval do Madridu na seminár silat a kali. Leteli sme s priateľmi z Viedne do Madridu, seminár trval tri dni, po seminári sme dva dni strávili návštevou kultúrnych pamiatok v Madride (1 deň) a Tolede (1 deň), Toledo som si okamžite veľmi obľúbil (dva dni z pobytu zabrala letecky cesta Viedeň – Madrid a späť).

Katedrála Nanebovzatia Panny Márie v Tolede

zdroj: wikimedia commons

Výlet do Kastílie pred Vianocami bol super, pretože pokiaľ v Bratislave bolo pred Adventom klasické hnusné počasie – dažďovo-snehová plušť, hmla, sychravo a rýchlo prichádzajúca tma, tak v Madride a v Tolede bolo 20 stupňov, slnko, teplo a svetlo takmer do 20:00 – úplne iný svet. V lete je to horšie, v Tolede na slnku dosahujú teploty aj 50 stupňov Celzia, čo má podľa informácií miestnych Španielov priam vražedný dopad najmä na japonských a čínskych turistov, ktorí vždy všade potrebujú všetko rýchlo vidieť, navštíviť a odfoťiť.

Madrid u mňa ostáva napriek nádherným pamiatkam v estetickom a historickom dojme ďaleko za Toledom, pretože nie som fanúšikom metropol so 14 miliónmi obyvateľov (Madrid s predmestiami a ľuďmi, ktorí do Madridu dochádzajú za prácou). Za jeden deň v Madride sme stihli čiastočne doslova s vyplazeným jazykom prejsť historické centrum, vidieť palác a fontánu Plaza de Cibeles, navštíviť Escorial, Kráľovské divadlo, park Buen Retiro, Museo del Prado a Museo Reina Sofia len zďaľky, kostoly Santa María la Real de la Almudena, San Antonio de los Alemanes a Basílica de San Francisco el Grande, samozrejme sme nemohli vynechať okolie štadiónu Realu Madrid ☒☒. Morbidné bolo, že keď sme išli nedeľu ráno o 9:00 na tréning, mal podľa našich španielskych kamarátov celý Madrid spať a ja som sa na ceste cítil ako v Bratislave v pondelok ráno, čo na mňa pôsobilo značne deprimujúco (našťastie šoféroval španielsky kamarát).

Video Madrid:

Na druhej strane je Toledo malé mesto a je historicky chránenou oblasťou, nachádzajúcou sa na zozname UNESCO. Dlhú dobu bolo mesto hlavným centrom Španielska (mesto má bohatú antickú, stredovekú i novovekú tradíciu, žil tu a pôsobil aj sv. Izidor zo Sevilly, postupný úpadok mesta nastal až keď sa španielsky kráľ Filip II. presťahoval do Madridu v druhej polovici 16. storočia). V stredoveku žilo v meste aj množstvo židov a moslimov, Lion Feuchtwanger napísal známy román Židovka z Toleda, ktorý ma (napriek banálnemu námetu a obohratému klišé o zlých katolíkoch celkom bavil a dokonca som ho aj dočítal ☒☒).

V meste dnes žije cca 90-tisíc obyvateľov (to mi vyhovuje), v čase turistickej sezóny pripadá na jedného domáceho minimálne trojica turistov. Ako som už uviedol, v Toledě sme navštívili v prvom rade Katedrálu Nanebovzatia Panny Márie, známu pevnosť Alcazár, v ktorej sa vojaci – frankisti, katolícki duchovní, mníšky a katolícki veriaci takmer 70 dní bránili počas Španielskej občianskej vojny pred komunistami a anarchistami. Taliani natočili ešte počas II. svetovej vojny o hrdinskej obrane Alcazáru proti republikánom, komunistom a anarchistom film *Obliehanie Alcazáru* (L' Assedio dell'Alcazar), v tomto filme sa nachádzajú ešte aktuálne zábery na poškodený areál pevnosti a vtedajšie Toledo. Spomenutý propagandisticky ladený taliansky film o obrane Alcazáru si môžete pozrieť tu:

V roku 2019 natočil španielsky režisér Alejandro Amenábar film *Než skončí vojna* (Mientras dure la guerra). V centre pozornosti filmu sú osudy známeho španielskeho spisovateľa Miguela de Unamuno, ktorý spočiatku podporoval Francov prevrat, pretože veril, že Franco vyrieši nestabilnú situáciu v Španielsku. Keď však Franco zlomil ozbrojenú moc republikánov, komunistov a anarchistov, neváhal Unamuno žiadať o milosť pre porazených (opäť obohraté klišé...) a čiastočne svoje postoje prehodnotil. Celkom sympatická je však scéna z filmu, kedy frankisti odhodia trojfarebnú republikánsku zástavu a nahradia ju klasickou červeno-žltou-červenou španielskou zástavou, ktorou sa hrdí Španielsko dodnes.

V Toledě sa momentálne nachádza aj múzeum zbraní a militárií (Museo del Ejército), ktoré patrí k najznámejším na svete. Toledo bolo v stredovekom svete známe aj výrobou vynikajúcich chladných zbraní (meče, rapíre, kordy, nože a dýky, brnenia z toledskej ocele). Okrem katedrály a pevnosti Alcazár sme si ešte v zrýchlenom režime pozreli rímsky most Puente de Alcántara, kláštor benediktínov San Servando (v ranom stredoveku plnil aj funkciu hradu), a múzeum v bývalom katolíckom kostole El Cristo de la Luz, ktorý bol pôvodne mešitou a až po víťazstve reconquisty sa stal katolíckym chrámom.

Video Toledo mesto a Museo del Ejército:

Teraz však k už sľúbenej katedrále Nanebovzatia Panny Márie v Toledě. Toledská katedrála Nanebovzatia Panny Márie je jedna z najväčších a najznámejších španielskych gotických sakrálnych stavieb. Päťloďová bazilika je 120 metrov dlhá a severná veža je 90 metrov široká. K severnej strane katedrály je prilepený „Rajský dvor“ s krížovou chodbou.

Katedrálu v Toledě sa rozhodol vybudovať kastílsky panovník Ferdinand III. V rámci reconquisty proti Maurom hrdinskí Kastílci, Aragónci, Navarrčania a Leónčania postúpili až na úroveň Toleda, ktoré predstavovalo dôležité centrum moslimskej moci. Kastílsky panovník Ferdinand III. nechal po oslobodení mesta zbúrať miestnu toledskú mešitu, Arabi totiž po porážke germánskych Vizigótov v 8. storočí spravili z vizigótskeho kostola mešitu. Mená prvých staviteľov nie sú všeobecne odborníkmi prijímané. V dokumente z roku 1227 sa spomína ako hlavný architekt istý Majster Martin, ktorý riadil výstavbu do roku 1234, potom

prišiel ďalší staviteľ Pedro Perez, v ktorom časť odborníkov vidí známeho francúzskeho gotického architekta Pierra de Corbie.

Katedrála Nanebovzatia Panny Márie v Tolede sa budovala takmer tri storočia. V roku 1238 sa skončila výstavba chóru katedrály, pokračovala stavba lodí. Od roku 1400 a 1418 sa začali stavať veže zo šedej žuly, na výstavbe ktorých participoval okrem architekta Alvara Martinéza aj známy bruselský architekt Annequin de Eycken, ktorý je tiež autorom južného levieho portálu – *Puerta de los Leones*. Tento portál bol, bohužiaľ, neskôr v 18. storočí masívne zmenený, v stenách však stále možno vidieť sochy od Juana Alemána z čias po roku 1465. Portálový systém vďačí za svoje meno levom na šiestich stĺpoch, ku ktorým je pripevnená mriežka.

Katedrála v Tolede:

Bruselský architekt Anequin de Eycken celkovo nepokračoval v prísnej estetike základne, vybudovanej Alvarom Martinézom, ale horné poschodia uvoľnil slepými arkádami, rímsami a vlysom z čierneho a bieleho mramoru s vykladanou modrou a bielou azulejskou keramikou. Dokončil tiež vrchol veže (v roku 1448), nad záverečnou rímsou štvorhrannej časti veže sa nachádza osemuholník obklopený vetvami, nesúci trojuholníkovú trňovú korunu. Táto výzdoba vežu preslávila v celom vtedajšom katolíckom svete.

Na výzdobe chrámu a jeho výstavbe neskôr participovali nielen známy španielsky maliar El Greco, ale aj jeho syn Jorge Manuel Theotokopuli. V 18. storočí sa vo výzdobe chrámu výrazne presadili myšlienky známeho architekta Duranga. Obdivované sú aj ďalšie výzdoby gotických portálov, Španieli – stredovekí katolíci – obdivovali vždy témy Posledného súdu, Očistca, Pekla a Odpustenia.

Podľa odborníkov sa stavitelia katedrály v Tolede nechali inšpirovať vzorom francúzskej gotickej katedrály v Bourges. Katedrála v Tolede má sedem uličiek a komplikovaný systém kaplniek. Zarážajúca je na španielske pomery výška katedrály, stredová loď dosahuje výšku 40 metrov. Na oknách a ich výzdobe je takisto badateľný výrazný vplyv francúzskej gotickej školy.

Vysoko obdivovanou časťou v Katedrále Nanebovzatia Panny Márie v Tolede je hlavný oltár chrámu. Na tomto chráme pracovalo postupne viacero významných umelcov, Petit Jean z Francúzska, Jan Copin z Nizozemska, Španieli Felipe Bigarny (španielsko-francúzsky pôvod) a Sebastian de Almonacid. Pozlátenie oltárnych sôch a oltára mali na starosti Francisco de Amberes a Jean z Burgundska, práce financovala kastílska panovníčka Izabela Kastílska. Keď sa výzdoba oltára dokončila, Izabela Kastílska v roku 1504, spokojná, že sa dočkala dokončenia stavby a výzdoby chrámu, umrela. Táto informácia sa uvádza aj na základnom drevenom tráme oltára.

Témou rozsiahlej obrazovej steny, ktorá zaberá celú šírku a výšku centrálnej lode, je Kristov život. Návštevník sa ocitne v nádhernom svete španielskych mystických predstáv a obrazov, ktoré vyplňajú celý priestor. Tri hlavné motívy výzdoby sú usporiadané jeden za druhým a tvoria ich výjavy z narodenia Ježiša Krista, Nanebovzatia Panny Márie a Ukrižovania. Plochu steny za hlavným oltárom kryje nádherné drevené a bohato vyrezávané retabulum zo začiatku 16. storočia.

Odborníci vysoko cenia aj dva organy a varhany z 18. storočia, ktoré postavili známi výrobcovia organov – José a Valtentin Verdalongovci. Tieto organy sú doteraz plne funkčné. Takisto aj 15 historických zvonov, ktoré dodnes zvolávajú veriacich k modlitbám – najstarší zo zvonov La Gorga má takmer 15 ton.

Toledo je jednoznačne nádherné mesto, Katedrála Nanebovzatia Panny Márie je monumentálna a krásna stavba, z ktorej vane duch hrdého španielskeho katolicizmu. Problémom pre bežného Slováka je skutočnosť, že ani Madrid a ani Toledo asi nebudú pravdepodobne vyhľadávanými destináciami, pretože v lete pri obrovských teplotách nemôžu konkurovať španielskym pobrežným letoviskám, ktorým dáva plno Európanov prednosť.

Vnútrozemie Kastílie je v lete nesmierne vyprahnuté a podnebie je doslova vyčerpávajúce, na pamiatky bohatú Kastíliu je jednoducho lepšie navštevovať v zimných mesiacoch. Keby nebolo seminára silatu a kali, pravdepodobne by som sa ani ja do Madridu a do Toleda (ani v zime) nevybral, podarilo sa mi však spojiť príjemné s príjemným ☒☒. Ubytovanie sme mali de facto zadarmo – u kamarátov, cena stravy je porovnateľná so Slovenskom, za seminár by som rovnakú cenu platil aj na Slovensku. Keďže o seminári som vedel takmer 10 mesiacov dopredu, leteli sme nízkorozpočtovou leteckou spoločnosťou aj cena za letenku z Viedne do Madridu a späť bola nízka.

Ak Pán Boh dá, do Toleda by som sa rád určite ešte raz vrátil a pobudol v ňom dlhšie, po Madride mi však duša nepiští. V Tolede, pri návšteve Katedrály Nanebovzatia Panny Márie, pevnosti Alcazár a ďalších miest sa človeka doslova zmocní hrdosť a dojatie, keď si uvedomí, čo predchádzajúce katolícke generácie s Božou pomocou dokázali.

Dúfajme, že po tejto našej súčasnej katolíckej generácii neostanú v pamäti pre budúce generácie len LGBT agenda, prijímanie na ruku, zavreté kostoly kvôli koronavírusu a náhubky, ktoré vysielajú politikom neustále potrebnú spätnú väzbu, že sme stále pokorní a tak diametrálne odlišní od generácie Španielov, ktorí dokázali nielen tvrdo bojovať proti moslimom, ale zároveň stavať aj nádherné stavby a byť hrdými a vernými katolíkmi.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/katedrala-nanebovzatia-panny-marie-v-tolede-privada-santa-maria-de-toledo/>